

Een soort geluk

Meld je aan voor onze nieuwsbrief om op de hoogte te blijven van
de nieuwste boeken van Ambo|Anthos *uitgevers* via
www.amboanthos.nl/nieuwsbrief.

Peter Abelsen

Een soort geluk

Ambo|Anthos
Amsterdam

ISBN 978 90 263 3190 9

© 2018 Peter Abelsen

Omslagontwerp Roald Triebels, Amsterdam

Foto auteur © Martin van de Kreeke

Verspreiding voor België:

Veen Bosch & Keuning uitgevers nv, Antwerpen

Zoals eenieder die veel heeft gereisd,
heb ik meer gezien dan ik me herinner,
en herinner ik me meer dan ik heb gezien.

Benjamin Disraeli

6 juni 2013

Ik merk hem pas op als hij zich naast me manoeuvreert – hij moet geruisloos de pont zijn op gereden. Andere passagiers schuiven bij hem vandaan, een rimpeling in de drukte. Ik kan geen kant op met mijn twee koffers. Zijn bovenlijf is verstard in een kromming naar rechts, maar door een knik in zijn hals staat zijn hoofd toch min of meer rechtop. Zijn mond is een vochtige diagonaal over zijn gezicht. Zwarte haarslierten, grijze stoppels, vette brillenglazen. Maar een smetteloos ruitjeshemd met korte mouwen, kurkdroog ondanks de hitte.

Hij heeft haarloze dunne armen, zijn handen klauwen inwaarts.

Het is geen scootmobiel waar hij in zit, eerder een klassieke invalidenwagen die iemand speciaal voor hem heeft omgebouwd. De wielen zijn afgeschermd met zwarte spatborden. Op het linker staat in grote, uitgelopen verfletters:

GEEN PANIEK

JEZUS LEEFT!

Als de pont aanlegt en de schuifdeuren zich openen, drukt hij zijn linkerpols op een rode knop op zijn armsteun en komt met een rukje in beweging. Ik volg hem door het zwiiggende gedrang van hen die van boord willen en hen die aan boord komen. Hij

trekt een kielzog van afschuw, waarin ik vrij baan heb met de koffers. Achter hem aan de steiger op en langs de kademuur naar het plein, omzoomd door sociale woonblokken van wit en roze beton. Hij schokt over de kinderkopjes die het complex een havenachtige uitstraling moeten geven. De wielmpjes onder de koffers zijn hier nutteloos, ik draag ze bij de handvatten. Hij lijkt naar de ingang van jouw flatgebouw te rijden, maar halverwege zwenkt hij naar links en begint aan een wijde bocht. Ik kijk nog eens naar de boodschap op het spatbord. Wie zou die erop hebben geschilderd? En met welke bedoeling?

De hal van je gebouw. Je overvolle brievenbus. De lift. De hondenpis op de vloer van de lift. De galerij. Het mos en de peuken op de galerij. Het Centraal Station gaat schuil achter een voorbijschuiwend cruiseschip.

Ik ben je flat nog niet binnengestapt of een rottingsgeur snijdt mijn adem af. Ik ken die stank, je bent de laatste jaren vaker lang van huis geweest: je badkamer, water dat de voorbije maanden heeft stilgestaan in het doucheputje. Ik loop erheen, spuit er wat bleek in en draai de kraan open.

Naar de woonkamer. Als ik de koffers met een zwaai op de eettafel leg, stoot ik een ontbijtbord over de rand. Het rolt over de vloerbedekking en wordt gesmoord door een laken dat midden in de kamer aan je droogrek hangt. Er was geen tijd om op te ruimen, die ochtend toen je moest gaan. Ik knip de slotjes van je koffers open, maar bedwing me en laat de deksels dicht. Uitpakken zou zinloos uitstel zijn, de confrontatie wacht.

Ik stap bij de tafel vandaan en kijk de kamer rond. Alles staat, ligt of hangt er op zijn vertrouwde plek, maar zonder de gevoelens op te wekken die ik verwachtte. Ik besef dat ik deze kamer voor het laatst zie, dat je spullen elders zullen voortbestaan, los van jou, los van ons, maar het is een leeg besef.

De reproductie van Degas boven je wandkast, fotoprint op

spaanplaat. Ik herinner me de vertedering waarmee je altijd naar die meisjes in hun blauwe tutu's keek. Ook zij wekken niets op. Mijn vonnis, dat ik je kwijt ben, wordt niet bekrachtigd door deze stille kamer.

Ik open de koffers alsnog. Kleding, nachtgoed, je toiletta's, je iPod, *Leaves of Grass*, een pak wenskaarten, alles haastig bijeengestouwd – het hospice drong erop aan dat ik je kamer zo snel mogelijk leeghaalde, het sterven gaat door.

Ik neem de Whitman in mijn handen en blader erdoorheen. Wat als ik er een handvol bladzijden uit scheurde, het laatste beetje schoonheid schond dat jou heeft verrukt, zou dat de ontzetting brengen die maar niet wil komen? Nee. Geen vernieling, niet vandaag.

In de slaapkamer ga ik op jouw kant van het bed liggen. Hier heb je in de voorbije jaren de meeste tijd doorgebracht. Met mij naast je als je niet te ziek was, en ik het niet te druk had ervoor te zorgen dat je hier in alle rust kon liggen. Aansterken, moed vergaren, overwegingen en inzichten, hoop, berusting. Tegenover het voeteneind staat de tv op een kastje vol dvd's. Daarboven hangt het crucifix dat je ooit hebt gekocht in een vlag van jeugdsentiment, waarna het al snel een anoniem ding aan je muur werd. Een uitgemergeld bronzen lichaam op glanzend ebbenhout, het hoofd op de schouder gezakt, ogen gesloten en een openhangende mond. Het evenbeeld van jou in je laatste uren. En ook die gelijkenis wakert niets aan.

Toen we zeventien jaar geleden in deze flat trokken, was er geen tijd om de grauwe plafonds te schilderen. Te veel andere karweitjes. En daarna werk, en dingen die voorvielen. Nadat je me had weggestuurd begon je er alsnog aan, hier in je slaapkamer, om de flat je eigen stempel op te drukken, maar je merkte al na de eerste kwaststreken dat de verf veel te wit was. Toen je het probeerde weg te krijgen, was het te laat. Het is nog altijd zichtbaar

in de hoek boven de ladekast, die helle invasie.

Ik kijk rond tot ik alleen nog maar staar. Geen verdriet, zelfs geen vertwijfeling om me aan vast te houden, niets dan het daglicht vanaf de galerij en het ruisen van de douche. Je bent alleen maar *weg*.

In de bovenste lade van je dressoir ligt je juwelenkistje. Ik haal er mijn trouwring uit. Niet meegenomen toen ik vertrok. Niet aan gedacht. Jij hebt nu de jouwe om. Na de crematie zal het goud uit je as worden gewonnen. Voor een goed doel, zeiden ze. Ik ontdek je verstandskies tussen je sieraden. Die stop ik in mijn portemonnee en daar besluit ik het bij te houden. Ik was van plan een van je koffers met aandenkens te vullen, maar waarom zou ik als het toch maar voorwerpen blijven. Volgende week moet het ontruimingsbedrijf het allemaal maar afvoeren. En nu *weg* hier.

Op de galerij schieten me je fotoalbums te binnen. Ik houd mijn pas in, loop toch maar door, *weg* hier.

In de lifthal bedenk ik dat ik vergeten ben de douchekraan dicht te draaien. Alsnog terug.

De zon begint al onder te gaan als ik bij de aanlegsteiger kom. Ik zet de loodzware koffers neer en wring mijn schouder, maar de verlossende krak blijft uit. Ik zie dat hij er ook weer zit, in zijn omgebouwde karretje. In de schaduw van de kiosk. Wat zou hij hebben gedaan in de uren dat ik door al je kasten ging? Ik heb hem hier nooit eerder gezien. Is hij vanochtend op het idee gekomen een dag lang heen en weer te gaan met de pont? Telkens voor een paar minuten de nabijheid afdwingen van mensen die hem in hun ooghoek moeten dulden tot de klep weer omlaaggaat? Zichtbaar zijn voor een wereld die hem liever niet zou zien, is dat wat hem door zijn dagen helpt?

JEZUS LEEFT!

Misschien draait het daar wel om in dat geloof: het idee van

iemand die stierf en toch voortleeft, buiten ruimte en tijd en daarom nooit op afstand, zonder verleden, vrij van wrok en wroeging, zijn liefde onbesmeurd. Iemand die op voorhand vergeeft, ook al zwijgt hij als je hem aanroept. *Hij die is en altijd zijn zal*. Het vergt blind vertrouwen, maar dan heb je denk ik wel iets om je aan vast te houden. Misschien had ik dat crucifix toch ook moeten meenemen. Maar nee, niet opnieuw terug, niet weer die razernij. Er kan ook geen theelepeltje meer bij.

Even verderop staat een jong stel met een zomers blijde peuter in een buggy, die merkt dat ik naar hem kijk en kirrend begint te zwaaien. Ik reageer niet, wend me af. Welkom in een wereld vol teleurstellingen, kleine baas.

Voor Alma

Norbert

Het stond kaarsrecht en een beetje wrokkig aan de Mauritskade, alsof het voorvoelde dat het verraden ging worden. Twee sobere puntgevels in zijn façade, hoge ramen en een stoep van drie treden naar de ingang waarboven de naam in graniet was uitgehakt: PROF. DR. VAN DER HOOP INSTITUUT. In de bosjes van de voortuin werden dope en naalden verstoppt. De stad was arm, de rimpelingen van de jaren zeventig waren al bijna weggetrokken, punk was een warm lijk, anarchie een modegril en ik begon aan mijn eerste baan: analist op de afdeling Tumormunologie.

De afdeling stond in dienst van Norbert Lambrecht, een kleine, pezige veertiger met peper-en-zoutkrullen en ogen vol magistrale intelligentie. Alleen de felste zon weerhield hem van driedelig tweed en hij ging zelden de deur uit zonder zijn zwarte baret, die hem iets artistieks gaf, en iets potsierlijks, al deed dat laatste geen afbreuk aan het ontzag dat hij overal afdwong. Zijn scherpzinnigheid maakte hem automatisch de spil van ieder gezelschap waarin hij zich begaf. Als hij zijn keel schraapte om iets te zeggen, verviel de rest in een gespannen aandacht, en wie iets zei wat hem een instemmend knikje ontlokte, liet het wel uit zijn hoofd er nog iets aan toe te voegen, beducht voor de kille blik waarmee hij overmoed bestrafte. Bij symposia stelde hij vragen die de sprekers nerveus door hun papieren deden bladeren terwijl er een golf

van leedvermaak door de zaal ging, en op het instituut genoot hij meer aanzien dan professor Zwaan, die er de algemene leiding had maar klakkeloos zijn verzoeken inwilligde.

Maar in de omgang met zijn mensen van Tumormimmunologie was hij nooit anders dan beminnelijk, en royaal met goedkeurend gegrom, waardoor mijn collega's zich er leken te voelen zoals ze zich als kind in huiselijke kring hadden gevoeld, of hadden willen voelen. Ik werd liefdevol in de familie opgenomen en ingewerkt met alle geduld waarop je als benjamin mag hopen. Het maakte mijn debuut een stuk aangenermer dan ik voor mogelijk had gehouden op de School voor Laboratoriumpersoneel, waar de lessen hinderlijke achtergrondruis hadden gevormd bij het fluisteren met Paultje, het kijken naar Paultje en het voelen van Paultjes nabijheid, vlak naast me, elke schooldag. Zo gemakkelijk als ik er mijn tentamens had gehaald, zo lauw was mijn geestdrift geweest, maar het Van der Hoop veranderde me binnen een paar weken in iemand die gretig naar de adviezen van zijn collega's luisterde en er een sport van maakte om alles net even anders, beter en sneller te doen.

Aan hun gesprekken had ik weinig bij te dragen. Te huiselijk, beetje kneuterig, niet mijn wereld, maar gelukkig was er Harrie, de collega die mij als benjamin was voorgegaan en het bijbehorende krediet had aangegrepen om zijn eigensoortige humor te cultiveren. Alle anderen waren vrouw en hadden het voornamelijk over familiebesognes of hun kwaaltje van het moment, maar als het onverdraaglijk dreigde te worden, kwam Harrie met een opmerking die het gesprek deed scheefzakken als een wagentje met een losgeraakt wiel. 'Bij mijn tante Nel begon het daar ook mee, en nu hangt haar halve wervelkolom uit haar aars.' Ik leerde me erop te verheugen, en de vrouwen mochten hem te graag om aanstoot te nemen en gingen onbekommerd over op hun andere vaste onderwerp: Norbert Lambrecht en zijn grote kwaliteiten. 'Lam' noemden ze hem liefkozend, een naam die ik al snel overnam.

Het opmerkelijkste dweepverhaal kreeg ik na een week of drie te horen, van Marijke, de oudste van het stel. Eind veertig, alleenstaand, altijd opgewekt en een beetje ontroerend met haar wijkende kin en bovenmaatse voortanden: een zachtaardig knaagdier dat gedoemd was ongeaaid te blijven. We zaten aan de microscopentafel onze kleuringen te bekijken toen ze me vertelde dat Lam geen onderzoeker van huis uit was. Hij had jaren als internist-hematoloog in het Wilhelmina Gasthuis gewerkt en ook daar opzien gebaard. Bewonderd door de andere artsen, aanbeden door zijn patiënten, al jong benoemd tot chef de clinique en de gedoodverfde opvolger van de oude hoogleraar die aan het hoofd van Interne stond. Maar toen die positie ten slotte vrijkwam, was hij teruggedeinsd voor alle bestuurlijke rompslomp. En toen er druk op hem werd uitgeoefend om het toch maar te doen, was hij tot ieders verbijstering opgestapt. Hij had jarenlang de wereld rondgereisd, met af en toe een tijdelijke aanstelling in een tropische kliniek. Zes jaar geleden was hij in Nederland teruggekeerd, voorgoed genezen van het werken als arts, en op Zwaan afgestapt om een plaats als onderzoeker te regelen op het Van der Hoop, waar hij in recordtijd een professoraat had verworven, maar de zekerheid had dat hij gespaard bleef voor bestuurstaken omdat Zwaan, zijn leeftijdsgenoot, met geen snijbrander uit de hoogleaarskamer was te krijgen. Hier kon hij zich naar believen aan de wetenschap wijden, met wat onderwijs op de koop toe.

‘Zo is hij, hè,’ zei Marijke. ‘Hij wil hoe dan ook zijn eigen gang gaan en vrij zijn om avonturen aan te gaan. Daarom was hij volgens mij ook uitgekeken op die klinische zorg. Het is een man vol passie, hij stort zich ergens op, verliest zich er helemaal in, en dan is het na een tijdje op en wordt hij ongedurig. Te veel talent om bestendig te zijn, weet je? Maar dat is mijn eigen idee van hem, hoor.’ Ze zei het met een zucht en er fonkelde iets weemoedigs achter haar brilletje. Ik had geen flauw idee wat ik met deze gemoedsuitstorting aan moest, maar de redding was nabij. Harrie kwam

achter haar staan, legde zijn handen op haar schouders en zei: 'Deze vrouw heeft drie vitale hersencellen, Martin, en die vechten onderling.' Ze keek met een lachje naar hem op. Een ijl geluidje. Als vlinders konden lachen, had het zo geklonken.

En 's avonds was er Paultje. Thuis. De benedenwoning die we meteen na de diploma-uitreiking hadden gekraakt in de Staatsliedenbuurt. Eén lange ruimte, met littekens in de pleisterkalk waar ik een tussenmuur had weggeslagen. Geen douche, wassen aan het aanrecht. De muur met het trappenhuis was gedeeltelijk ingestort en ik had het gat afgedekt met spaanplaat. Rieten tegels op de vloer, alles minimaal want het moest allemaal van mijn salaris. Zo hadden we het afgesproken: ik werken, jij je passie najagen. En het was goed. Jij deed de kattenbak, ik deed kokhalzend het goedkope kattenvoer in Appies bakje. Jij hield de tuin bij, ik koos op zaterdag de kortste rij voor de kassa's in de Dirk, waar onveranderlijk iemand in stond die nog even iets moest pakken en een kwartier wegbleef. Het was meer dan goed. Zuinig of niet, we konden naar Paradiso wanneer we wilden, en op mooie zondagen met de trein naar Castricum voor lange duinwandelingen. We keken naar *Berlin Alexanderplatz*, en 's nachts sneeuwiger porno bij de piraten op het SALTO-kanaal.

Hoe langer ik Lam meemaakte, hoe beter ik die adoratie begreep. Die barokke geest gaf hem iets onweerstaanbaars.

Zijn privéleven was in nevelen gehuld, buiten het gegeven dat hij geen vrouw of kinderen had. Ze zeiden dat hij een riant appartement aan de Prinsengracht bewoonde, maar er waren geen verhalen die dat riante karakter aanschouwelijk maakten en ik had niet de indruk dat er weleens een collega bij hem over de vloer kwam. Je sprak hem alleen binnen de muren van het Van der Hoop, en alleen op zijn initiatief. Hij kwam bijna dagelijks naar ons lab op de begane grond om met de hele groep de lopende projecten door te nemen, en ontbood slechts zelden iemand in zijn

kamer op de tweede verdieping. Als dat gebeurde, was het omgeven met een stille grandeur. De betreffende collega keerde terug met de ernst van iemand voor wie het werk een dimensie rijker was geworden, en iedereen, zelfs Harrie, deed er plechtig het zwijgen toe. Het had iets sacraals en versterkte het gevoel dat ik een novice was tussen ingewijden. En mijn eigen initiatie kwam sneller dan verwacht.

Op een dag besloot hij het afdelingsoverleg met de aankondiging van een onderzoek naar het Kaposi-sarcoom. In Amerika, vertelde hij, werd deze vorm van huidkanker steeds vaker in combinatie gezien met een onbekend virus dat opviel door zijn verwoestende effect op het immuunsysteem. 'Als ik de literatuur mag geloven, is dit een venijniger beestje dan ik ooit in mijn tropenjaren heb gezien. Het schakelt de afweer vrijwel helemaal uit. Vooralsnog heeft niemand een flauw idee hoe het dat klaarspeelt, van welk type het is of waar het zelfs maar vandaan komt. Zo blijft de Schepper ons voor raadselen stellen.' Hij zat op zijn vaste plek op de rand van de eilandtafel, met ons als een halve kring aanbidders voor zich, liet zijn blik over onze hoofden dwalen en keek opeens naar mij.

'Je moet weten, kleine baas, dat bij dit sarcoom al jaren aan een virale oorzaak wordt gedacht, maar die discussie is nu in een stroomversnelling geraakt door een beestje waarvoor we nog niet eens een naam hebben. Alles staat een beetje op zijn kop. Zo was Kaposi altijd een typische oudemannenkwaal, maar in combinatie met dit virus lijkt het net zo makkelijk op jongere leeftijd te kunnen optreden. Dus tja, wat te denken, hebben we een nieuwe verwekker van een allang bekende kanker, of zorgt het ervoor dat de eigenlijke verwekker eerder kan toeslaan? En hoe zit het met die verzwakte afweer? Intrigerende vragen, ik zie het je denken, en zou het nu niet leuk zijn als wij een stukje van de legpuzzel op zijn plaats kregen?'

Ik knikte, nog beduusd door zijn ogen die zich onverhoeds in

de mijne hadden geboord, en het ontging me bijna toen hij zei: ‘En met “wij” bedoel ik dan jij als aanstormend talent en ik als door-gewinterde veteraan. Zou dat niet aardig zijn? Ik vind van wel, en ik stel voor dat je me morgen om één uur komt opzoeken in mijn naargeestige hok op de tweede verdieping, om in goed overleg een strijdplan op te stellen. En dat, lieve mensen, is het voor vandaag. Ik sleep me naar de collegezaal voor een verhandeling over een onderwerp waarvan ik hoop dat het me op weg daarheen invalt.’

Hij wipte van de tafel, liep naar de deur en liet me achter tussen drie vertederde glimlachjes en Harrie die zijn duim naar me opstak, waar ik de voorkeur zou hebben gegeven aan een grap, want mijn leuke baan leek opeens heel serieus te zijn geworden.

Na werktijd ging ik naar de bibliotheek op de eerste verdieping om me in te lezen in wat ik die middag verstaan had als het *Karposi-sarcoom*, en wat ik aan de weet kwam was ontnuchterend en verlossend tegelijk: een zeldzame kanker die bij tijdige ontdekking goed behandelbaar was. Bepaald geen Nobelprijsziekte. Het leggen van dat puzzelstukje kon hooguit een kort artikel in een klein tijdschrift opleveren. Dit was een karweitje om mezelf mee waar te maken en in aanmerking te komen voor onderzoek dat er echt toe deed. En dat beviel me eigenlijk wel. Nog even respijt.

‘Dan maar geen Nobelprijs,’ zei Paultje die avond, ‘hij ziet toch wat in je.’

‘Ik was gewoon aan de beurt, denk ik.’

‘Of je bent beter dan je wilt toegeven.’

‘Waarom zou ik dat niet willen?’

‘Dat vraag ik me ook altijd af, waarom je niet meer recht doet aan jezelf.’

‘Moet ik mezelf serieus gaan nemen, wil je dat?’

Ik herinner me dat ik een weerwoord voorkwam door je tegen me aan te trekken. Tenminste, zo moet het gegaan zijn.

De ochtend van de volgende dag duurde eeuwig, met een klaagzang van Ankie (midden dertig, lief gezicht en een lichaam dat